

פרד"ס לשולחן שבת

אוצרות גזוים מגאונותם וחדיפותם של גדולי הדורות
מבחר ערוך ומלוטט מספר שיראה אור בע"ה בהוצאת מ.ד.

גליון 594 - שנה י"א - כל הזכויות שמורות ©

שב"ק פרשת פנחס תשפ"ה

מדוע כתוב בתוכם

פנחס בן אלעזר כו' בקנאו את קנאתי בתכום (כה יא) יש
לעיין לכאן מילת "בתכום" מיותרת
ויש ליישב שבחז"ל איתא דההלכה דקנאים פוגעין בו נאמרה
דוקא כשהעבירה היתה בפרהסיא, ולזה כתבה תורה "בתכום"
להורות שהעבירה היתה בפרהסיא בתוך בני.

שי לתורה
בשם הגר"ז

האם דין הבא להורג נאמר בב"נ

צורר את המדיינים כו' כי צוררים הם לכם (כה יז-יח)
החזקוני כתב שזה המקור לדין כל הבא להרגתן השכם להורגו כי
נאמר כאן לישראל שיצררו את המדיינים כיון שהם צררו אתכם,
רש"י בברכות (נח). כתב מקור אחר מדין הבא במחתרת והחזקוני
כאן דחהו עיי"ש.

מכל מקום לכו"ע משמע שדין הבא להרגך אינו נלמד מסברא
אלא מדרשה והרי התורה ניתנה רק לישראל וא"כ רק בישראל
יהיה שייך דין זה אבל אצל ב"נ לא יהיה דין הבא להורג, אבל
תוס' ע"ז (י: ד"ה חד) כתב בהדיא שדין זה נוהג אף אצל ב"נ.
(א.ה.) נראה ליישב שהנה בגליוני הש"ס הקשה עוד דאצל
המדיינים הם באו להרוג ממש משא"כ בדין בא במחתרת אינו בא
במטרה להרוג אלא לגנוב ורק שאם יבוא בעה"ב להורגו יקום
הגנב להורגו והתחדש שאפ"ה נחשב "הבא להורג" השכם
להורגו.

ולפי"ז י"ל שדין הבא להורג ממש כלו' שאם רואה אדם שבאים
להורגו יכול להשכים ולהרוגו ידעינן מסברא וזה נוהג אף אצל ב"נ
אבל הדין שאף כשאין עיקר ביאתו להרוג מ"מ אם יתכן
שבהמשך יקום להורגו דנלמד מדרשה זה נאמר רק בישראל ולא
בב"נ, ויל"ע אם אפשר ליישב כך.

גליוני הש"ס להגר"י
ענגיל (סנהדרין עב. ד"ה והתורה)

היכן כתיב חצרוני מלא והיכן כתיב חצרוני חסר

לחצרון משפחת החצרוני (כו ו) אצל ראובן כתוב חצרוני מלא
ואילו אצל יהודה נמי היה חצרון ושם כתוב לחצרון משפחת
החצרוני חסר ו' וצריך טעם מדוע אצל ראובן כתיב מלא ואצל
יהודה כתיב חסר.

וי"ל שבירושלמי סנהדרין (פ"ב ה"ג) כתוב שחלק מבני חצרון בן
יהודה נפסלו כי ירחמיאל בנו של חצרון בן יהודה לקח אשה גויה
ואף שמסתמא גיירה מ"מ כיון שלא נתגיירה לשם שמים הבנים
פגומים ונפסלו למלוכה.

ולפי"ז יש ליישב שאצל יהודה נכתב חצרוני חסר לפי שמשפחתו
נחסרה שחלקם היו פסולים משא"כ אצל ראובן כתיב מלא מפני
שלא היה בהם חיסרון.

טעמא דקרא

האם לדעה שהתכהן פנחס כשעשה שלום בין השבטים ירש פנחס חלק בא"י

והיתה לו ברית כהונת עולם (כה יג) פרש"י לא נתכהן פנחס
עד שהרגו לימרי ומקורו מהגמ' זבחים (קא:), ובגמ' שם יש
מחלוקת וזו דעת ר' חנינא אבל דעת ר' אשי שאף אחר מעשה
זמרי לא נתכהן אלא אחר שנכנסו לארץ ישראל והשכיני פנחס
שלום בין השבטים נתכהן.

בדעת ר' אשי יש תמיהה עצומה, בגמ' ב"ב (קיא:) עה"פ ויקרבו
את אלעזר בגבעת פנחס בנו' פריך וכי מניין לפנחס שאין לאלעזר
אלא ש"מ ירושת אשתו דבר תורה, והיינו שבפסוק משמע
שלא לעזר לא היה חלק בא"י ולפנחס היה חלק והרי לא קיבלו
חלק בארץ בהכרח שירש את אשתו שהיתה משבט אחר ומוכח
שירושת אשתו דאורייתא, ולכאורה לר' אשי שלא נתכהן קיבל
חלק בארץ ואי"צ לומר שהיה לו מירושת אשתו ומדוע הגמ' לא
תולה הוכחה זו שירושת אשתו דאורייתא דאי"ז לפי ר' אשי.

ויש ליישב שהתוס' בזבחים (שם) כתבו דאף ר' אשי מודה
שהתכהן פנחס במעשה זמרי אלא שהיה צריך בגדים ומשיחה
וחינון והשבטים לא רצו לעשות לו זאת שכעסו על שהרג שבט
מישראל ואחר שעשה שלום בין השבטים התרצו השבטים
ולפי"ז מיושב היטב דאף לר' אשי היה כהן כשנכנס לא"י ולא
היה לו חלק ובהכרח שירש את אשתו.

(א.ה.) בהדר זקנים בפרשה מקשה הרא"ש איך פנחס הרג את זמרי
הרי היה כהן ומוזוהר שלא להיטמא למתים ותירץ שרק אחר
מעשה זמרי התכהן פנחס והקשה על כך דבדאי אף קודם מעשה
זמרי היה לכל הפחות כהן הדיוט דהא אביו כהן ות"י שכשנעץ
בהם החרב עשה אותם גוססים ואחר שעזבם מתו.

הרי בדבריו שאף קודם מעשה זמרי היה לכה"פ כהן הדיוט, (ויש
להבין גדר הכהונה שהיתה לו בדיוק אכ"מ ועי' בדברינו בענין זה
באריכות) ועכ"פ לדבריו יש ליישב הקושיא הנ"ל באופן נוסף
שאף אם התכהן רק כשעשה שלום בין השבטים מ"מ תמיד היה
לכה"פ כהן הדיוט מפני שאביו היה כהן.

אך עצם דברי הרא"ש שמכיון שאביו כהן הוא נמי כהן יש
להקשות דהניחא אם היה נולד לאביו אחר שהתכהן הוא נמי
לכה"פ כהן הדיוט אך הרי מה שהתכהן אלעזר היה אחר שפנחס
נולד וא"כ מה ההכרח שאם אלעזר כהן פנחס נמי כהן וצ"ע.

מה נרמז בלשון "בני" פלוא "אליאב"

ובני פלוא אליאב (כו ח) כתוב "בני" לשון רבים וכתוב רק בן אחד ומזה למדה הגמ' בב"ב (קמג:) דקרו אינשי לחד ברא בני לשון רבים, וצריך להבין מדוע דוקא בפסוק זה משמיעה תורה דבר זה.

ויש לפרש שבאמת היה לפלוא עוד בן והוא און בן פלת דאיתא בחזקוני פר' קרח ד"פלת" היינו פלוא ומה שכאן לא כתוב בני פלוא און ואליאב הוא מפני שאון עשה תשובה כדאיתא בסנהדרין (קט:): ולא רצה הכתוב להכלילו עם אליאב ובניו שלא עשו תשובה ונבלעו באדמה.

ומיושב היטב שדוקא כאן כתבה תורה "בני" למרות שכתבה רק בן אחד כדי לרמז שהיה לו עוד בן ומ"מ אפשר לדייק מכאן שלבן אחד קוראים בני כי בפועל כתוב כאן רק בן אחד וכתוב בני.

טעמא דקרא

ביאור הפסוק למ"ד שקרח היה מן הבלועים ומה הנשרפים

ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת קרח במות העדה באכול האש את חמישים ומאתים איש ויהיו לנס (כו י)

בסנהדרין (קי:) יש מחלוקת חד אמר קרח לא היה לא מן הבלועים ולא מן הנשרפים אלא מת במגיפה ופרש"י שלדעה זו כוונת הפסוק "ותפתח הארץ את הפיה ותבלע אותם" היא את עדת קרח אבל "ואת קרח במות העדה" אבל קרח מת במגיפה במות העדה והיינו דמקרא נדרש לפניו.

וחד סבר שקרח היה גם מן הבלועים וגם מן הנשרפים דכתיב ואת החמישים ומאתים איש וקרח היה בתוך המנין וברש"י התקשה שבפסוק משמע שרק הר"נ איש נשרפו ולא קרח ועי' במהרש"א. ויש לפרש דמ"ד זה סובר שמקרא נדרש לפניו ולאחריו והכי קאמר "ותבלע אותם ואת קרח" והיינו שקרח היה מן הבלועים ונדרש לפניו והוא המושך למה שנאמר קודם, ונדרש לאחריו "ואת קרח במות העדה באכול האש את חמישים ומאתים איש" והיינו שקרח היה עם אותם הר"נ איש שנשרפו.

טעמא דקרא

שייכות ענין בני קרח לא מתו לפר' נחלה

ובני קרח לא מתו (כו יא) צריך להבין מה ענין זה לכאן, וי"ל הרי אמורה כאן פרשת נחלות ונאמרו כל משפחות השבטים שקיבלו נחלה בארץ ולזה אמרה תורה קודם לכן שמדתן ואבירם לא נשאר כלום וכוונתה בזה לומר שבנחלה שיקבלו משפחות ראובן לא קיבלו דתן ואבירם כלום מפני שלא נשאר ממשפחתם. ולפי"ז יש לתמוה דלמקן כתוב את משפחות הלויים שלא קיבלו נחלה בארץ וכתוב שם אף משפחות הקרחי וקשה מפני מה נזכרה משפחה זו שמשמע שהיתה צריכה לקבל נחלה אך לא קיבלה כי כל שבט לוי לא קיבל נחלה הלא אף לו יצויר שהיה שבט לוי מקבל נחלה הם ולא היו מקבלים כי נבלעו באדמה לא נשאר מהם, לזה קמ"ל קרא "ובני קרח לא מתו" בשונה מדתן ואבירם ממילא שייך אצלם נחלה ורק שמ"מ כל שבט לוי לא קיבלו נחלה.

טעמא דקרא

מהיכן הגיעה הש' ליששכר

לישוב משפחת הישובי (כו כד) כתב רש"י לישוב הוא יוב. ויש שמפרשים באופ"א שהיה נקרא "יוב" אך אח"כ "יוב" נעשה שם של ע"ז לכן נתן לו יששכר ש' אחת משמו ונהפך יששכר לישכר ויוב לישוב.

ועפי"ז יש לבאר המנהג שעד פרשת פנחס כשקוראים בתורה שם יששכר קוראים ככתיבתו בב' ש' ומפרשת פנחס קוראים יששכר בש' אחת כי רק בפרשת פנחס נחסרה משמו ש' אחת שנתנה ליוב.

משאת המלך

נחלה במי שיש לו שתי ראשים

לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות (כו ג) יש להבין מדוע לא כתוב כאן לגלגלותם כמו בכל מקום ועי' ברמב"ן. וי"ל שנרמז בזה דין המובא בגמ' מנחות (לז.) ובתוס' ושיטמ"ק שם, אדם שיש לו ב' ראשים חייב בפדיון הבן י' סלעים ה' לכל ראש אבל לנחלה אינו מקבל ב' חלקים אלא חלק אחד ומובא שם שכך פסק שלמה המלך עיי"ש.

ומעתה גבי פדיון הבן שתלוי בגלגלת מי שיש לו ב' ראשים צריך ליתן י' סלעים משא"כ אם נכתוב גלגלת גבי נחלה יבאו נמי לדרוש שנוחל ב' חלקים וזה אינו נכון בנחלה לכן לא כתוב גלגלת אלא "במספר שמות" ומאחר ואף מי שיש לו שני ראשים יש לו רק שם אחד דהוא אדם אחד כדהוכיח שלמה לכן נוחל רק פעם אחת, כל זה רק אליבא דחזון איש במנחות (סי' מ"ב סק"ד) שכתב שמי שיש לו ב' ראשים אינו טריפה.

הסיבה שכתוב תמימים דוקא בעולה

כבשים בני שנה תמימים כו' עולת תמיד וגו' (כח ג) בכל פרשת הקרבנות כשנזכר קרבן עולה כתוב תמימים וכשנזכר שעיר חטאת לא כתוב תמימים, וצריך טעם.

וי"ל שגבי חטאת פשיטא שצריך להיות תמים אבל גבי עולה היה מקום לומר שאי"צ תמים קמ"ל קרא דאף בעולה צרך תמים, ומה שהיה צד לומר שבעולה אי"צ תמים יש לפרש בב' אופנים.

א. אצל בני נח כתוב שיכולים להביא קרבן בעל מום ורק מחוסר אבר אין יכולים להקריב ואיתא בגמ' מנחות שב"נ יכולים להביא רק עולות, הרי שיש היכי תימצא של עולה בעלת מום וקריבה, ולפי"ז היה צד לומר שכשאין עולה תמימה אפשר להביא עולה בעלת מום דלא גרע מבני נח ולזה קמ"ל "תמימים", אבל בחטאת אין צד שאפשר להביא בעל מום דלא מצינו היכי תימצא שכזו שהרי ב"נ אין מביאים חטאת לכן בחטאת אי"צ לכתוב תמימין.

ב. עוד י"ל אליבא דר' עקיבא דס"ל בבעל מום שאם עלה למזבח לא ירד ומקריבים אותו הרי שיש היכי תימצא שבעל מום קרב והיה הו"א שאם אין קרבן תמים אפשר להקריב בעל מום ואע"פ שר"ע אמר דין עלו לא ירדו בבע"מ בכל הקרבנות ולא רק בעולה מ"מ אם נרצה ללמוד מזה שכשאין קרבנות אפשר להביא לכתחילה בעל מום זה שייך רק בעולה שלא באה לכפר אלא לדורון כדאיתא בזבחים (ו.) וא"כ הו"א שכשאין עולה תמימה אפשר להביא בע"מ דתהא דורון דעדיפה מכלום לזה כתיב תמימים דא"א להביא בע"מ, משא"כ גבי חטאת פשיטא שא"א להביא בע"מ שהרי חטאת באה לכפר ואם היא בע"מ הרי שאי"ז מכפר ופשיטא שאין להביא מסבא דלכה"פ יהיה קרבן דאם אינו מכפר אין בו תועלת ורק בעולה הו"א שיש תועלת דדורון מיהא הוי.

טעמא דקרא

הסיבה שכתוב כמשפטם בהושענא רבא

וביום השביעי כו' כמשפטם (כט לג) מה שנאמר דוקא כאן כמשפטם עי' בחז"ל שדרשו זאת. ובדרך רמז י"ל דהא קאי על שביעי של סוכות הוא הושענא רבא ואיתא בזה"ק שהוא גמר יום הדין לכן כתיב ביה כמשפטם לרמז שביום זה נגמר המשפט.

טעמא דקרא